

נסיון חשוב

החודש ראתה אור לראשונה אנתולוגיה לסיפורת ישראלית. נקיה מרבב של כיתות או קורסות בעל כיוון אחד. בכרך הראשון של האנתולוגיה, החיים על קו הקץ, שאתו ערכו הפרופסור גרשון שקד וירון גולן. הוא ביצע נסיון חשוב ביותר לחשוף לקורא השומר הסיפורת הישראלית את כל קשת גווניה של סיפורת זו.

הכותרת המוטו של האנתולוגיה, חיים על קו הקץ, לקוחו משיר של נתן אלתרמן (חיים על קו הקץ, שלמים ויחוקים, הכל נלוי! הכל! קרעת את כל קוריך...). האנתולוגיה נפתחה במבוא ענייני ושטוט של גרשון שקד, הפרוש לקורא את סך-כל הסיפורת הילידית בישראל, בלא כחל וסרק, דרך תתי-בותרות של: חולצה כחולה; הצבר - כהמפיקן ריאליסטי; נבחה; נבחה; דוד של ממשכים ומשלימים; הרעים; ימין ושמאל - רק חול וחול; שזי ושזי; מן הים?; מארעות, עובדות, בניין על נפשי ולאן הם הולכים - הקורא במבוא עשוי לקבל תמונת-מצב היסטורית, משוטת ועניינית על המהל-כים הספרותיים של הדורות הקודמים בישראל הישראלית.

האנתולוגיה עצמה מביאה לפני כל יצירה הקדמה קצרה ועניינית. בצירוף מראי-מקום, לעיון נוסף של הומר-עיוני על הסופר הנזכר, דרך יצירות וחלקי יצירות מובא החלק הראשון של האנ-תולוגיה, הנפתחת באפריים חזון לאס קורפוד זונברג מ יגאל מוסרנזון, תחרות שחיה של בנימין תמוז, יד ושם של אהרן שגור, השיקה הראי שונה של משה שמיר, מתוך עיטקת שוקווד של חיים גורי, מיכתב אהבה של נהג ירושלמי לרן בן-אמון, איד איבדנו וכלה אהדת העולם לאפריים קישון וכלה בקטע מתוך שואה 2 לי עמוס קינן.

אנתולוגיה זו, ממלצת סקרנות לגבי זרכיה הבאים, היא מומלצת בעיקר לאי-לה הרוצים להבין את התהליכים האמי-תיים של הסיפורת הישראלית. האנתו-לוגיה מומלצת לקריאה.

מקור

חתולותי הלבנות

המהירות שבה הופכים סופרים, שהיו יוצרו בעשור האחרון, לסופרים או למי שוררים נשכחים, יש בה כדי להחריד לא מעט מהסופרים והמשוררים המצויים כיום בשיאי יתהלותם. בשנת 1975 נפטר בתל-אביב הסופר העברי 'עקב הורוביץ' (מי שערך במשך 22 שנה את מוסף הסיפורת של הארץ) וכבר נשכח כלא היה.

גאולה ליצירתו הנשכחת של יעקב הורוביץ הביא ישראל הר עורך 'פריית תרמיל, שפירסם את הקובץ 'סיפורי יעקב הורוביץ הינם עוד פן מלני, דוד המידבר' של הסיפורת הישראלית, בעלי אש, של מי שנטל חלק באותה תוויה נשכחת, של הניסיון לייסד כאן תרבות חדשה. 13 סיפוריו של יעקב הורוביץ, החל

גרשון שקד וירון גולן - חיים על קו הקץ, אנתולוגיה לסיפורת ישרא-לית, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 376 עמו-ד (כריכה רכה). ** יעקב הורוביץ - חתולותי הלב-נות, ספריית תרמיל, הוצאת מ'פיקודת קצין חינוך ראשי, עורך: ישראל הר; 177 עמודים (כריכה רכה).

בחתולה לבנה דרך סוליקה, שלושה עילופי איציק, גבר לא יצלח ושתי נשים באהבה אחת ועד לאל נשי חל-אביב החמודות חושפים אירוטיות, שאין דומה להם בסיפורת של הדרו הקדם. בסיפוריו של הורוביץ מצוי מרכיב מר-הים של אירוטיות המוליכה לאהבת גברים. המוציאה את המחבר, מתוך הארץ.

כבר בסיפור הכותרת, חתולה לבנה, ממשיך הורוביץ את משלו: "את עורקי ביתקני האלמלא את הקובעת מדמי ה-אדום. את דמי הגשתי לתחולה, היא היפחה את ראשה ולאצה ליקקה את הדם, דמי האדום. או הבינותי: לא מרעבן להפה עיניה, רק מרוב אהבתה אהתי..."

בסיפור סוליקה מביא הורוביץ את שני גיבוריו לנקודת הוידוי: "אל מרדכי הלך כלילה ההוא האהלה, שם ישב מרדכי. תפר. את מלאי נשמתו הקרועה המליא, אל המרדכי... אל בליה, כרת לפניה, כרע, התעורר. נישל בני שני שני רים אלה מצרף הורוביץ אשה. את סוליקה, כדי לרכן את שלדעתו היה עליו לרכן. הסיפור גבר-לא יוצלח הוא סיפור של עקרות גברית. המציג שוב משולש של שני גברים ואשה, כאשר אחד מ-הגברים נרמס בידי האחר.

במקביל מביאים סיפוריו של יעקב הורוביץ מחול בלתי-חלל של הילולות מין, קטעים הנקראים כמו היו נסיון של הסוואה מילולית על אותה הסתרת בתוך הארון. יש בסיפוריו של הורוביץ חשיפה בלתי-מבוטלת, מכוסה ומאופרת, של כמה מהעלילות המפורסמות בבהמה התל-אביבית של שנות העשרים השל-ים, עלילות מן המציאות, שבהן היה מעורב הורוביץ עצמו. המשורר אברהם שלונסקי ואחרים.

מס של ממש לגשות תל-אביב מביא הורוביץ באחרון סיפורי הקובץ, אל נשי תל-אביב החמודות, שבו הוא כותב: "בחושי עליכם, נשי תל-אביב החמודות, תבורתי לדרך חי ומקור הלומותי, הי משפיעות מקור רשפון על קנינו קיומנו הכבדים, האורגות את קישורי הדבקות במסגרת היום-יום, הנותנת פסוה כוח לחיות ולהמשך - כהשבי עליכם, נשי תל-אביב החמודות, תחולתי הלבנות, הי כל חמימות מציו את לבי ופי...". ורק הקורא השוטף העלול שלא להבחין בהקבלה שבין האירוע התל-אביבי בסיפור הראשון, חתולה לבנה, ובתיקת העורקים של המספר, ושיר-הלל זה לגשי תל-אביב, שהמספר מביא, כאלבני ספרותי, מבנה שיכסה על הסודות הכמוסים בין סיפורי הקובץ.

סופר הורוביץ (1926) מין בהסוואה מילולית

אין ספק, שלו יעקב הורוביץ בן לודר מתקדם יותר, כדורו, היו סיפוריו וספ-ריו גלויים יותר, וחסרים את אותו חש-מפני השמרנות הצבועה של התברה ש-סבבה אותו בכחש של מתירנות. בימי העליה השלישית לא היה מקום לסיפורי הודיה נוסח סיפוריו של יתום ראובני, ואילו פירסם ראובני את סיפוריו באותם ימים, הם היו רצופים בחתולים לבנים לא פחות מסיפורי יעקב הורוביץ המנוח. שנטל את סודו לקבר, והותיר לחיים את הרמזים שבתוך סיפוריו. חתולותי הלבנות הינו ספר מומלץ ביותר, המכנה בתוכו חתיכת חיים הי עשויה לתק את הקורא בן זמננו.

מי מריבה

שיינפלד קוטל את אלירז

* איך הפך ציור של לוחם למושל צבאי

* גיורת מתנכרת לעצמה * טימטוס

המורה לספרות הירושלמי ישראל אלירז, אינו דמות חדשה בגוף התרבותי הישראלי. מחזאי תל-אביבי המשיל אותו פעם לעוף-חול הופך את התרבות הישראלית אחת לכמה שנים, מבלי להותיר בה רישום כלשהו. בהתחלה הגיח אלירז עם רומן וקובץ סיפורים, שהיו גירסה מרוכבת ונשכחת של סיפורי עמוס עוז והא"ב יהושע של ראשית שנות השישים. אחר-כך תקף את קרשי בימות התיאטרון במחזות בעלי גוון תנ"כי, שנראו כפסולת מתוך אכזר מכל מלך של ניסים אלירז. בשנתים האחרונות החליט אלירז, שהמפלט האחרון שלו הוא בשירה, ופירסם שני קבצי-שירה, הנקראים כגירסות על שירת יהודה עמיחי ונתן זך, בלא הניצוץ המשוררי. ברשימה ארכנית למדי, תחת הכותרת הו, יסורי העלים, כתב המבקר הצעיר אילן שיינפלד במוסף לספרות של על המוסימו על שני קבצי אלירז רשימה, שאותה הוא מסיים

מורה-סופר אלירז בעקבות גדולים

בנימה אירונית למדי: "ואולם, נרמה כי שרירותה התחברית של שפת השיר, יחד עם השימוש בפסלים מוקני נשענות מחו-רית, עלולים להרחיק קוראים, שאינם אבטות על המדרגה מן השירה הזאת, ההולכת ומתרככת פתכניה כבלשונה..." האניפליציה הדוהרת בתקופה הי-אחרונה של שבעונים מפלגתיים אינה מוסיפה כבוד רב למיקצוע העיתונות הי-עברית. לפני כשבעיים ראה כותב שורות אלה את שערו של אחד השבעונים האלה בקיוסק העיתונים, והשער היה מוכר לו ממקום כלשהו. הצצה מקרוב גילתה, כי מדובר בציור של הגרפיקאי יורם רוזוב, הנקרא מושל צבאי. אלא שכותב שורות אלה נזכר מיד, שהוא מכיר את הציור הזה מלפני כמה שנים. בדיקה קלה העל-תה, שאותו מעיל-רוח של מושל צבאי, שהופיע בשער השבעון ההוא, הופיע כי-אילוסטרציה לראיון שערכת עם יורם רוזוב, שראה אור בהעולם הזה בשנת 1977 (2069), ובו טרם מונה לובש מעיל-רוח

למישרת מושל צבאי, הוא שימש עבור יורם רוזוב רק כגייבור מול העיור של כלי-משפט... אם להשתמש בנוסח הגדרתו, אותו שער משומש של שבועון חדש העלה לפני אפסרות, שציר כפאבלו פיקאסו ישנה מהמרומים כותרת של ציור כציורו גרניקה לשאתי. אבל האמת היא, שפיקאסו מוד פיקאסו ורוזוב הוא רוזוב, האני-פלציה של עיתונים עוד תהפוך את הציור מוד הימאים של נפתלי ארנד למרד הקברניטים של ארעק.

פרופסור-סופר זקם חידוש שאינו חידוש

התבוסון הירושלמי כל העיר החליט להתבוסן לקראת חגי-המולד כי כושם משולש של מה שהוא כינה, מנהלת התיאטרון לנוער, שחקנית נידרת... אורנה פורת, והוליד אותה במיסגרת מדורו מציצים בין פעמוני העיר-העתיקה של ירושלים וכנסיות בית-לחם. טיול נוצרי זה, שנועד להוכיח לאורנה פורת את 'הגיהמולד כפי שזכרת אתו מן הילדות...', היה מסע מבוה מדי לאיכו-ר יותיה האינטלקטואליות של הגברת הרא-שונה של התיאטרון לילדים ולנוער. לי מעיין בכתבה, בלטה ההתנכרות המאד מלאכותית של פורת לעצמה, שלרגע דר-מה היה שיש בכוננתה. אחר טריס גוסי טאלני זה, להעלות על השבון משלמי המיסים בתיאטרונה את הצגת הנזל וגרטל, או עמי ותמי, כפי שזה מכונה בלשוני-הנביאים.

בעבר הרחוק היתה לי לא מעט סימפטיה למרצה הירושלמי לאנגלית ול-תיאטרון פרופסור אריה זקם. אלא שזקם הוא מאלה שאינם מסתפקים בתדרה שמעניקה להונן-ליבוסר, כאשר פירסם קובץ שירים כשהו היה למכר ומחקר, הוא החליט להפוך לתוצר, כשהו פירסם קובץ שירים כשהו היה למכר ומחקר, הוא הקובץ השני היה כבר בבחינת דיאודורנס מילולי, והקובץ השלישי בבחינת תערוכת של שני הראשונים. החדש פירסם אריה זקם קובץ שירים תחת הכותרת בעקבות הרנסנס והבארוק, שעליו היה הנס כריסטיאן אנדרסן אומר: "אכל הפרסופר ערבי".

בהודעה לעיתונות, שאותה פירסם מוסיאון ישראל לרגל ערב שנערך בין כתליו לכבוד הופעת קובץ זה, נכתב בין השאר: "הספר מודה חידוש בשירה העברית בכך שאינו כולל תרגומים מילוליים משירת התקופה אלא שירים עבריים בהשראת המקור הלועזי... מבחינה זו רומה הקובץ, בעיקבות הרנסנס והבארוק - שירים לניפוחים הספרותיים של תקופת ההשכלה אשר הניבו פירות כגון: רם ועלי (רומאזו ודליה) ו,איתנאל הכרשי (איתלו)...". כל-כך הרבה כורות בהודעה אחת לעיתונות, המציגה את בורותו של פרופסור זקם בתולדות הספרות העברית וספרות ההשכלה, שאותה מכנה ההודעה לעיתונות כניסויים ספרו תיים.

אמנם, ייאמר לזכותו של פרופסור זקם, שהוא פרופסור לספרות אנגלית ולא לספרות עברית, אבל יש גבול גם לדברים שכאלה. פרט אחד אינו ברור: האם הגדרת תרגומי-הבוסר לעברית של מחזות שייקספיר כניסויים ספרותיים היא חוצפה או טימטוס. אגב, הקביעה של ההודעה לעיתונות כי הספר מהווה חידוש בשירה העברית בכך שאינו כולל תרגומים מילוליים משרית התקופה אלא שירים עבריים בהשראת המקור הלועזי היא חסרת כל שחר, והנושא עוד ילובן במיסגרת מדור זה, בביקורת המלאה על בעקבות הרנסנס והבארוק - שירים.